

Nəsillərdən gələn səslər

Gözümüzü açandan bu məlhəm səslər, nəvazişlər həmdəmimiz olub. Axı bu öyüd-nəsihətlər, məsləhətlər də öz növbəsində keçmişdən qaynaqlanıb, bu günümüzdə işıq saçan hər nəslin özündən sonrakılara ötürdüyü bir enerjidir. Məhz bu işığın altında böyüdük, o enerji ilə yaşa dolduq. Olub-keçən ümmanları bu günün ziyasında yaşadan nəsihətlər keçmişin səsi, gələcəyin parlaq sabahıdır. Atalarımız yaxşı deyiblər: “Keçmiş unutsaq, gələcəyə güllə atmış olarıq”.

Bu bayram günlərində - böyüklü-küçüklü hamımızın sevdiyi Yeni il ərəfəsində, soyuq qış günlərində uşaqlıq, gənclik xatirələrini bölüşmək istəyi necə yarandı bilmirəm... Həmdə heç qışa, soyuğa “yaraşmayan” xatirələr! Amma bilirəm axı, dərgimizi gənclər oxuyur, bəlkə onlara elə bu qış günlərində ömrümün isti, işıqlı günlərindən pay ötürə bildim...

Bir vaxt tiblə yaman maraqlanırdım. Öyrənmişdim ki, insan yaddaşı üç mərhələdən keçir: yada alma, yadda saxlama, bir də yaddaşdan silinmə. Ömrü-

Rəssam: Fuad Manafov ("Abseron")

mün elə bir dövründəyəm ki, əslində yaddaşımın üçüncü mərhələsini yaşamaıyım artıq, yeni yaddaşdan silinmə dövrünü. Amma nədənsə xatirələr dilə gəldikcə, çözləndikcə yaddaşım təzələnilir, uşaqıq dövrüm, məktəb illərim öz gözəlliyi, doğmalığıyla bir-bir yadıma düşür. Ona görə ki, bu illərdə qoynunda boy atdığım doğma torpağım, göz açıb qayğısını, mərhəmətini hiss elədiyim valideynlərim, müəllimlərim qalıb.

...Yayın qızmar günləriydi. Elə bürküydü ki, ha-

va sanki havadan asılıb qalmışdı. Dünəndən bəri qərara almışdım ki, sabah gərək xəstə yatan qohuma baş çəkım. Qurani-Kərimin bir ayəsində buyrulub ki, "qohumlarla əlaqəni üzməyin". Ailədə heç kəs məni bu fikrimdən daşındıra bilmirdi. Axır ki razılaşdılar. Yalnız bir şərtlə ki, açıq havada gəzməyım, günvurmadan qoruyum özümü.

Buzovnanın yolları elə abadlaşmışdı ki. Heç tanımaq olmurdu. Mənim qaça-qaça məktəbə getdiyim o bom-boş, əyri-üyrü yollardan əsər-ələmət qalmamış-

di. Yolun sağı da, solu da yeni tikililərlə göz oxşayırdı. Çoxdankı arzumdur: səkkizinci sinifdən çıxdığım o qədər də böyük olmayan doğma yerləri yenidən qarış-qarış görmək istəyirdim. Qismət yalnız bu günə imiş.

Səfərimiz günün cırhacı vaxtına düşsə də, tanış küçələrdən keçəndə bəlkə köhnə qonşulardan kiməsə rast gələm deyər, maşının sürətini bir qədər də azaltmağı sürücüdən xahiş elədim. Həyətlərin birinə yaxınlaşanda hasar üstündən küçəyə sarı əyilmiş budaqlardan kal gavalı, saralmamış qaysı yeməyimiz yadıma düşdü.

Bu da qonşumuzun küçə qapısı qarşısında bitən qoşa püstə ağacı. İllər, dəli Xəzri bu qoşa ağaca heç bir ziyan vura bilməyib. Əksinə, ağaclar daha da qol-budaq atıb, yaşllaşblar. Amma nə qədər göz gəzdirdimsə, bircə meyvəsi də gözüme dəymədi. "Rəhmətliyin nəvəsi, bu vaxta püstə qalar ağacda? O da ola yol kənarında bitən ağac. Yəqin ki, yığışdırıb aparıblar", - deyər yol yoldaşım təəssüf qarışıq təbəssümlə dilləndi. Haçansa ahil bir qonşumuz deyər ki, küçəyə əyilmiş budağın meyvəsi yoldan ötəndir.

Döngəni burulub, tanış alaqağını görcək ürəyim əsdi. Həmin o qapı idi. Atamın sifariş verib, quraşdırdığı alaqağı. Asta-asta əlimi qapıya yaxınlaşdırdım... Qapı açılan kimi ilk növbədə evimiz gözə gəyir. Sonra da evin qarşısındakı çarhovuzun yaxınlığında iri gövdəli badam ağacı... Hovuzun üstünə kölgə salmış talvardakı "gəlinbarmağı" üzümünün iri, uzunsov gilələri günəşin şafəqin altında bərk vururdu. Hətta hovuzu əhatə edən qırmızı, sarı, ağ, çəhrayı qızılgüllərin ətrini də hiss elədim elə bil. İl boyu həyətimizdə mövsümə uyğun gül-çiçək bitərdi: baharda nərgiz, qızılgül, payızda xrizantema, rəng-bərəng, toppuş çobanyastığına bənzər çiçəklər...

Həyətimizdə hər cür meyvə ağacları vardı: alma, armud, qaysı, qavali... Gilas və albalı ağacları hündür olduğundan lap yuxarı budaqlardakı meyvələrə

əlimiz çatmazdı. Onlar yay günəşinin qızmarından qaralıb quruyar, yerə səpələnərdi. Bu qurumuş meyvənin xüsusi ləzzəti olardı.

Ən çox da əncir ağacları vardı həyətdə. Şəhərdən qonaq gələndə onlara pay vermək üçün anam mütləq mənə həvalə edərdi bu işi. Mən də anamın sözündən çıxmıyıb bir göz qırpmında ağacın başında olardım. Böyük sürətlə, cəsarətlə ağaca dırmaşmağım atamı çox sevindirir, "Qızım təyyarəçi olacaq" deyər fərəhlə təkrar edərdi. Amma bir dəfə bu gələcək "təyyarəçi qız" ağacdən elə bir tappılıyla gəlmişdi ki yerə.

İndi düşünürəm ki, Abşeronda əncir ağacları o qədər də hündür olmur axı. Mən nə boydaymışam ki, ağacdən yixilib, zərblə yerə dəymişdim. Nə isə...

Elə bu tappılı səsi mənə silkləyib, xəyaldən ayırdı. Anladım ki, bayaqdan bəzi xatırladıqlarım - vaxtilə yaşadıklarım, keçmişim imiş. Nöqtə-vergülinəcən yaddaşıma həkk olmuş xəfif xatirələrim...

Hətta qapının bağlı olduğuna sevindim də. Birdən qapı açılırdı... Və yaxud, elə həmin andaca içəridən kimsə çıxsaydı... Onda mən bağ sahibinə nə cavab verəcəkdim, nə cür inandıracaqdım onu? "Xatirələrimin ardınca gəlmişəm" - deyəcəkdim?

Onsuz da yaşadıklarım hər an gözlərim önündədi. Doğmalarımın qayğılı səsləri, məsləhətləri də qulaqlarımda: "Balalarım, çox yatmaqdan heç nə hasil olmaz. Şəhər tezdən oyanıb, ağacdən beş-altı dənə əncir dərib acqarına, şəhli-şəhli nuş eləsəniz, nə qədər xeyir taparsız".

Atam halal-haram bilən adamdı. Çox-çox uzaqlardan səsi gəlir qulağıma. Daha doğrusu, atamın söhbəti düşür yadıma: "Ay arvad, sükülər olsun ki, oğlumuz universitetə daxil oldu. Oğlan uşağıdı, şəhərə gedib-gələ biləcək. Bəs o biri uşaqlar? Qızları kimin qapısında oxudacağam? Beləliklə, şəhərə köçmək məsələmiz həll olundu". Allah rəhmət eləsin sizə, əziz valideynlərimiz! Hər şeyin halatını arzulayıb, verirdiz bizə. Əgər bilsəydiz ki, XXI əsrdə

Rəssam: İntiqam Ağayev ("Şarapnik")

Afrikadan, Malayziyadan, nə bilim, daha haralardan nə qədər əcaib-qərayib, heç adlarını da bilmədiyimiz meyvə-tərəvəz peyda olacaq, yuxudan doymayıb, yatmağı sağlamlıqdan da üstün tutan balalarınıza imkan verməzdiz ki, meymunların vətənindən gətirilən sitrus meyvələrdən yeyib, sonra da "meymun qripinə" tutulsunlar. Və yaxud, min bir zəhmətlə ərsəyə gətirilən dadlı yeməklərə ağız büzüb, hot-dog, çipsi, çikənburqer, çizgenburger, pizza... kimi adları da dilimə yatmayan yemək növlərini gözüne təpən balalarımızdan da öyüd-nəsihətinizi əsirgəməzdiz...

Axı bu qidalarda tərkibindəki kimyəvi qatqıların elə həyat tərzinə də, hətta tərbiyyəyə də mənfi təsiri var!

İndiki gənclərin yeməkləri kimi, istirahət məkanları da tamam dəyişib. Pırşağının sapsarı qumluqları, Novxanının tərtemiz çimərliyi, Şüvəlanın barlı-bərəkətli bağları artıq onları qane eləmir. Bəlkə əslində dəyişən tək zəmanə yox, gənclər yox, həm də elə bu sadaladığım yerlərdir, bilmirəm! Yəqin ki, mən öz gəncliyimin istirahət yerlərini göz önünə gətirib danışım...

Vaxtilə tələbələr institutlarda imtahan sessiyası-

nın bitməsinə səbirsizliklə gözlərdilər. Hərə öz bölgəsinə, öz kəndinə yola düşər, güllü-çiçəkli düzlərində, şəlaləli dağlarında, yamyaşıl meşələrində dincəlməyə can atardılar. Mənimə uşaqlıq xatirələrimdə atamın siması öz aydın cizgiləriylə daim yaşayır. İşdən nə qədər yorğun gəlsə də, öz köhnə tarını yaddan çıxarmazdı: üzünü tarın çanağına, tarı da sinəsinə sıxıb, gözlərini yumar, muğamatın ecazkar aləmində rahatlıq tapardı. Bax elə beləcə görürəm onu, tarına söykəli şəkildə!

O, heç musiqi təhsili də almamışdı. Tarda muğam ifaçılığına da nə zaman aludə olmuşdu, kimdən öyrənmişdi, mənə aydın deyildi. Ustadının kimliyi barədə də məlumatım yox idi. Bircə onu bilirdim ki, musiqi məktəbinə gedən qonşu uşaqları lazım gəldikdə, onunla məsləhətləşər, ondan öyrənərdilər.

Atam həkim idi, lakin ədəbiyyata maraq, sənətə həvəs, vürğunlüq da güclüydü onda. Dram Teatrının bütün tamaşalarına gedərdi. Elə bizə də sevdiyi teatr tamaşalarından, vürğunu olduğu teatr aşıqlərindən - Ülvi Rəcəbdən, Sidqi Ruhulladan, Abbas Mirzədən yorulmadan hey danışardı. Hərdən söhbət əsnasında klassiklərimizin şah əsərlərindən monoloqları qalın, gur səsiylə əzbər söylərdi. Mənə elə gəlir ki, atamın təmsalında daha bir aktyoru itirmişdik. Yadımdadı ki, məktəbə getdiyim o dərə-təpə küçə məşhur aktyor Sidqi Ruhullanın adını daşıyırdı. Və atamın o söhbətlərindən sonra bu küçədən böyük fəxrlə, qürur hissiylə keçirdim.

Ata öyüdünə daim ehtiyac hiss edir insan övladı. Əslinə qalsa, jurnalistliyə bir sənət olaraq yön almağım elə atamın məsləhətiylə olub. O görürdü ki, böyüdükcə daha sakit, daha utancaq və təmkinli xasiyyətlə yetişən qızından heç də təyyarəçi çıxmayacaq. Məktəb divar qəzetinin həm "rəssamlığını", həm də "jurnalistliyini" öhdəsinə götürmüş qızının tutduğu mövqə bunu sübut edirdi.

Musiqi məktəbinin fortepiano sinfində məşğul olmağım da məhz atamın istəyi ilə bağlı olub. O vaxtlar Buzovnadada bircə musiqi məktəbi olmadığı

haldə musiqiyə həvəs göstərən uşaqlar çox idi. Lakin bu uşaqlar çox uzaq məsafə qət eləməli olurdular. Elə bu səbəbdən mənim də musiqi təhsilim yarımçıq qaldı. Hiss edirdim ki, atam bunun narahatlığını yaşayır. Axır ki bir gün atam üreyindəkiləri dilə gətirdi: "Qızım, bilərəm, musiqiyə olan həvəsinin yarımçıq qalmasına mən bəis oldum, bağışla məni".

Atamdan qətiyyətlə incimirdim. Və bunu dönə-dönə təkrar edirdim ki, o da üreyində daşdığı bu ağır yükü birdəfəlik unutsun, rahatlıq tapsın. Atam məni yaxşı başa düşürdü. Elə mən də onu. Axı onun da sənətə olan həvəsi yarımçıq qalmışdı nə səbəbdənsə. İnsanlar bir-birilərini anlayanda, bir-birilərinə dəstək olanda yaşamaq asan olur.

Yenə deyəsən, məqsəddən uzaqlaşdım. Demək istəyirdim ki, gəzmək, dolanmaq, şənəlmək gözəldir, oxumaq, təhsil almaq isə vacib. Öyrənmək heç vaxt gec deyil. Orta məktəbdə "Azərbaycan dilinin qrammatikası və ədəbiyyatı" fənnini tədris edən Heydər müəllimimiz vardı. Çox tələbkar, qəzəbli görünüşü olan Heydər müəllimin adı gələndə gizlənməyə yer axtaran şagirdlərin çoxu indi ona rəhmət oxuyur. Elə mən özüm. Ali məktəbə qəbul imtahanlarında "beş"lər yan-yanə düzüləndə Heydər müəllimə xeyir-dualar oxuyurdum, indi isə ona rəhmət diləyirəm.

Peyğəmbərimizin bir kəlamını da yada salsaq, mənəcə, yerinə düşər: "Beşikdən qəbir evinəcən elm öyrənin". Və yaxud: "Elm uzaq Çində də olsa, onun dalınca gedin". Məndən ötrü ömrümün ən ciddi və hərtərəfli məktəbi elə çalışdığım dərğidir.

İndi redaksiyamıza təcrübəyə gələn tələbələrini gördükcə inanıram ki, böyük sözüne - öyüd-nəsihətinə əməl edən, göstərişlərini qulaqardına vurmayıb, məsləhətlərini canla-başla dinləyən balalarıımız az deyil. Onlar pedaqoq-tələbə arasındakı qarşılıqlı hörmət və məhəbbət sayəsində həyatda çox şeyə nail olacaq və müəllimlərinin başını daha uca etməklə özləri də yüksələcəklər.